

تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی با کمک‌های تجاری

تألیف:

عباس جعفری

سرشناسه: جعفری، عباس، ۱۳۵۹ -
عنوان و نام پدیدآور: تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی بانک‌های تجاری/عباس جعفری، اصغر طاهرپور اصل؛
مجری اداره کل آموزش بانک صادرات ایران.
مشخصات نشر: همدان: طرحان، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری: ۱۹۲ ص: جدول، نمودار.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۵۴۰-۱۲-۱
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
موضوع: صورت‌های مالی -- تجزیه و تحلیل
موضوع: بانک و بانکداری -- حسابرسی
موضوع: بانک و بانکداری -- ارزشیابی
شناسه افزوده: طاهرپور اصل، اصغر، ۱۳۴۵ -
شناسه افزوده: بانک صادرات ایران، اداره آموزش
رده‌بندی کنگره: ۷۱۳۹۴ ج ۹ ص ۱ / HF۵۶۸۱
رده‌بندی دیوید: ۶۵۱
شماره کتاب‌شناسی ملی: ۴۱۲۶۴۵۷

انتشارات طرحان

تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی بانک‌های تجاری

تألیف: عباس جعفری

هم‌مؤلف و ویراستار علمی: اصغر طاهرپور اصل

ویراستار علمی: احمد دودانگه

ناشر: انتشارات طرحان

مجری: اداره کل آموزش بانک صادرات ایران

طرح جلد: حسین خلیلی

چاپ اول - ۱۳۹۴

شمارگان: ۴۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۵۴۰-۱۲-۱

قیمت: ۲۵۰,۰۰۰ ریال

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به بانک صادرات ایران است.

اقتباس و تکثیر آن منوط به اجازه کتبی از اداره کل آموزش بانک صادرات ایران است.

اداره کل آموزش

بانک صادرات ایران

فهرست مطالب

۹	مقدمه
۱۱	پیشگفتار
	فصل اول - مروری بر گزارش‌های مالی
۱۵	مقدمه
۱۶	چارچوب نظری تهیه و ارائه صورت‌های مالی
۱۷	هدف صورت‌های مالی
۱۷	خصوصیات کیفی اطلاعات مالی
۱۹	عناصر صورت‌های مالی
۲۰	شناخت در صورت‌های مالی
۲۰	اندازه‌گیری در صورت‌های مالی
۲۱	نحوه ارائه اطلاعات در صورت‌های مالی
	فصل دوم: صورت‌های مالی اساسی و سایر موضوعات گزارشگری
۲۵	مقدمه
۲۵	چرخه حسابداری
۲۹	صورت‌های مالی اساسی
۲۹	ترازنامه
۳۱	صورت سود و زیان
۳۴	صورت گردش سود (زیان) انباشته
۳۶	صورت سود و زیان جامع
۳۸	صورت جریان وجه نقد
۴۱	یادداشت‌های توضیحی صورت‌های مالی
۴۲	رویه‌های (خط‌مشی‌های) حسابداری
۴۲	رویدادهای بعد از تاریخ ترازنامه
۴۳	معاملات با اشخاص وابسته
۴۴	بدهی‌های احتمالی
۴۴	صورت‌های مالی تلفیقی
۴۵	حسابرسی صورت‌های مالی و انواع اظهارنظرهای حسابرس مستقل

فصل سوم: گزارشگری مالی در بانک های تجاری

۵۳	مقدمه
۵۴	ساختار ترازنامه بانک های تجاری
۵۴	دارایی ها
۵۸	موجودی نقد
۵۸	مطالبات از بانک مرکزی
۵۸	سپرده قانونی
۵۹	مطالبات از بانک ها و مؤسسات اعتباری
۶۰	تسهیلات اعطایی و وام ها
۶۲	اوراق مشارکت و سایر اوراق مشابه
۶۲	سرمایه گذاری ها
۶۳	حدود سرمایه گذاری مؤسسات اعتباری
۶۴	دارایی های ثابت مشهود
۶۵	دارایی های ثابت نامشهود
۶۵	سایر حساب های دریافتنی
۶۶	سایر دارایی ها
۶۶	بدهی ها
۶۷	بدهی به بانک مرکزی
۶۷	بدهی به بانک ها و مؤسسات اعتباری
۶۸	سپرده های دیداری
۶۸	سپرده های قرض الحسنه پس انداز و مشابه
۶۸	سپرده های سرمایه گذاری مدت دار
۶۸	سایر سپرده ها
۶۹	ذخایر و سایر بدهی ها
۶۹	ذخیره هزینه های پرداختنی
۶۹	بدهی بانک بابت اعتبارات استنادی و بروات ارزی
۷۰	ذخیره مالیات عملکرد
۷۰	ذخیره مزایای پایان خدمت کارکنان
۷۰	سود سهام پرداختنی
۷۰	حقوق صاحبان سهام
۷۱	سرمایه پرداخت شده
۷۱	سود یا زیان انباشته
۷۲	اندوخته ها
۷۲	اقلام خارج از ترازنامه
۷۴	ساختار صورت سود و زیان بانک های تجاری
۷۷	درآمدها
۷۷	طبقه بندی درآمدها

۷۷	درآمدهای مشاع
۷۷	درآمد تسهیلات اعطایی
۷۸	سود حاصل از سرمایه گذاری ها
۷۹	درآمدهای غیر مشاع
۸۰	سود و وجه التزام دریافتی از سایر مطالبات
۸۰	کارمزد دریافتی
۸۱	نتیجه معاملات ارزی
۸۱	سایر درآمدها
۸۲	هزینه ها
۸۲	هزینه سود برداشتی به برده گذاران
۸۳	هزینه های پرسنل براداری
۸۳	هزینه کاهش ارزش مطالبات هزینه مطالبات مشکوک الوصول
۸۵	هزینه های مالی
۸۶	هزینه کارمزد پرداختی
۸۶	سایر هزینه ها
۸۶	سود (ریان) خالص

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل صورت های مالی بانک های تجاری

۸۹	مقدمه
۹۰	هدف از تجزیه و تحلیل صورت های مالی
۹۱	روش های تجزیه و تحلیل
۹۲	تجزیه و تحلیل افقی
۹۴	تجزیه و تحلیل عمودی
۹۵	تجزیه و تحلیل به روش نسبت ها
۹۵	قواعد تجزیه و تحلیل نسبت ها
۱۰۵	اهداف بانک ها
۱۰۶	مدیریت دارایی ها
۱۰۶	نسبت بازده دارایی ها
۱۰۷	نسبت به کارگیری دارایی ها
۱۰۸	نسبت قدرت سودآوری
۱۰۹	نسبت حاشیه بهره خالص یا NIM
۱۱۱	بازده دارایی های سودآور
۱۱۲	مدیریت بدهی ها
۱۱۲	نسبت ترکیب سپرده های گران قیمت
۱۱۳	نسبت سپرده های محوری به کل بدهی ها
۱۱۳	مدیریت حاشیه نرخ بهره
۱۱۳	نسبت مابه التفاوت سود (بهره) (Spread)
۱۱۴	نسبت حساسیت به نرخ بهره

۱۱۵	نسبت شکاف نسبی
۱۱۶	مدیریت ریسک اعتباری
۱۱۷	نسبت مطالبات غیر جاری به تسهیلات و وام‌ها
۱۱۸	نسبت مطالبات غیر جاری بدون بازده
۱۱۹	نسبت پوشش ذخیره کاهش ارزش مطالبات
۱۱۹	مدیریت نقدینگی
۱۲۱	نسبت سپرده‌ها به دارایی‌ها
۱۲۱	نسبت تسهیلات و وام‌ها به سپرده‌ها
۱۲۲	نسبت تسهیلات و وام‌ها به کل دارایی
۱۲۳	مدیریت نقد و هزینه‌های غیر بهره‌ای
۱۲۳	خالص هزینه‌های غیر بهره‌ای
۱۲۴	نسبت کارایی هزینه‌های بهره‌ای
۱۲۵	نسبت پوشش هزینه‌های غیر بهره‌ای
۱۲۵	مدیریت مالیات بر درآمد
۱۲۶	مدیریت فعالیت‌های خارج از ترازنامه
۱۲۹	سودآوری
۱۲۹	عوامل مؤثر بر بازده حقوق صاحبان سهام
۱۳۱	ضریب سرمایه
۱۳۲	نسبت حاشیه سود
۱۳۳	نسبت به کارگیری دارایی‌ها
	فصل پنجم: ارزیابی بانک‌ها از منظر مقام‌های نظارتی
۱۳۹	مقدمه
۱۳۹	تجزیه و تحلیل و ارزیابی بانک‌ها با استفاده از نسبت‌های کامل
۱۴۱	کفایت سرمایه
۱۵۰	کیفیت دارایی‌ها
۱۵۲	کیفیت (صلاحیت) مدیریت
۱۵۳	سودآوری
۱۵۵	نقدینگی
۱۵۶	حساسیت به ریسک بازار
	ضمایم
۱۶۳	ضمیمه ۱- موارد افشاء در صورت‌های مالی بانک‌ها
۱۷۷	ضمیمه ۲- طبقه‌بندی مطالبات در بانک‌ها
۱۸۰	ضمیمه ۳- محاسبه استهلاک دارایی‌های ثابت در بانک‌ها
۱۸۱	ضمیمه ۴- نحوه محاسبه سود قطعی سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار
۱۸۴	ضمیمه ۵- نحوه محاسبه بهای تمام‌شده تأمین و جوجه
۱۹۱	فهرست منابع و مآخذ

به نام خداوند جان و خرد / کزین برتر اندیشه برنگذرد

به پاس گرمی داشت چهل ساله بانددار حسابداری و استاد فرهیخته زنده یاد مصطفی علی مدد که در کنار مقالات و تألیفات متعدد، با ترجمه استاندارد حسابداری بین المللی ۳۰ (موارد افشاد در صورت های مالی بانک ها و مؤسسات مالی مشابه) و تدریس حسابداری بانکی حق بزرگی در زمینه معرفی و توسعه دانش حسابداری بانکی و مدیریت مالی در بانک ها، برگردن صنعت بانکداری دارند.

هنگامی که افتخار شاگردی این استاد ارجمند را بدادم، دریچه ی جدیدی از دانش مالی بر بنده گشوده شد و با مباحث حرفه ای، جذاب و مختلف مالی در بانک ها و مؤسسات مالی آشنا شدم. فعالیت بانک ها با سایر واحدهای اقتصادی توأمان توجه ای دارد و اقتصاد کشور نیز به شدت بانک محور بوده و واحدهای اقتصادی عمدتاً تأمین مالی خود را از این طریق تأمین می کنند. همین امر توجه همه جانبه به صنعت بانکداری را ایجاب می کند. طرفی رشد و بالندگی حرفه ی بانکداری مستلزم بسط و توسعه دانش گوناگون در این حوزه می باشد که انجام این مهم یکی از مسئولیت های اجتماعی بانک ها و مؤسسات مالی و اعتباری است.

اداره کل آموزش بانک صادرات ایران به سهم خود با حمایت مالی از ترجمه و چاپ کتاب ارزشمند «مدیریت بانکی و خدمات مالی» نوشته ی پیررز و تألیف کتاب خدمات بانکداری الکترونیکی گام های نخستین را برداشت و پس از آن و بر اساس نیازسنجی که انجام شد، تألیف کتاب «تجزیه و تحلیل صورت های مالی بانک های تجاری» را با اتکا به منابع معتبر خارجی و مباحث کاربردی مورد نیاز مدیران میانی و عملیاتی شعب و کارشناسان بانک ها در دستور کار گروه درسی مالی خود قرار داد.

تفکیک درآمد ها در صورت سود و زیان بانک ها به مشاع و غیر مشاع موجب گردیده تا

توانیم بسیاری از نسبت‌های مالی تعریف شده برای بانک‌ها و موسسات مالی در کتب مالی معتبر بین‌المللی را در عمل به کار بندیم. از این رو در کتاب حاضر تلاش شد تا با ارائه روشی برای تبدیل صورت سود و زیان بانک‌های تجاری داخل کشور به صورت سود و زیان بانک‌های متعارف دنیا، امکان استفاده از نسبت‌های مالی مهم و کلیدی در بررسی و تحلیل‌های مالی فراهم گردد. در بخشی دیگر از کتاب به معرفی روش ارزیابی و رتبه‌بندی بانک‌ها بر اساس مدل معروف CAMELS پرداخته شده است چرا که دیر یا زود تمامی بانک‌ها و موسسات مالی اعتباری داخل کشور توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی مورد ارزیابی و رتبه‌بندی قرار خواهند گرفت.

بررسی استانداردهای حسابداری ایران نشان می‌دهد به رغم نقش و اهمیتی که صنعت بانکداری در توسعه اقتصادی کشور دارد، استانداردهای حسابداری خاص برای این صنعت در کشور وضع نشده است. بدیهی است وضع و الزام و بکارگیری استانداردهای حسابداری ویژه حرفه‌ای بانکداری توسط سازمان محترم حسابرسی می‌تواند نقش مؤثری در شفافیت گزارش‌های مالی بانک‌ها و بررسی‌های مالی و اعتباری و حفظ منافع ذی‌نفعان داشته باشد. از این رو در کتاب حاضر برخی از مفاد کاربردی استانداردهای بین‌المللی حسابداری بانک‌ها مورد توجه قرار گرفته است.

بی‌شک تلاش‌های انجام شده برای تألیف این کتاب خالی از اشکال نمی‌باشد و امید می‌رود مدیران، کارشناسان و کارکنان صدیق و ازاد این مجموعه نظام بانکی کشور و نیز اساتید و دانشجویان بزرگوار با مطالعه‌ی آن و ارائه‌ی نقدهای و پیشنهادهای خود از طریق کانال‌های ارتباطی زیر، ما را در انجام بهتر تلاش‌های آتی یاری نمایند.

در خاتمه از تمامی دست‌اندرکاران که مقدمات تألیف و چاپ این اثر را فراهم کردند به ویژه مدیریت محترم بانک صادرات ایران که همواره با حمایت‌های بی‌بدیل خود مشوق ما در این راه بوده‌اند، کمال سپاس و تشکر را دارم.

آدرس ایمیل: amoozesh.entesharat@bsi.ir

تلفن دایره انتشارات و کتابخانه: ۶۶۴۶۳۳۲۴

مدیر اداره کل آموزش بانک صادرات ایران

اصغر طاهرپور اصل

اسفند ۱۳۹۴

پیشگفتار نگارنده

حجم بسیار زیاد اطلاعات مختلف به خصوص اطلاعات مالی در شرکت‌ها به اندازه‌ای است که برای استفاده از این اطلاعات باید آن‌ها را به شکلی قابل فهم، منسجم و تا حد امکان تلخیص شده، سازمان‌دهی کرد تا استفاده کنندگان به سهولت بتوانند وضعیت مالی، عملکرد مالی و جریان‌های نقدی را در دوره‌های مختلف تجزیه و تحلیل کنند.

صورت‌های مالی ابزار اصلی رایج اطلاعات مالی به استفاده کنندگان درون و برون سازمانی است که به عنوان قابل اتکاترین مرجع اطلاعات مالی هر شرکت می‌تواند به منزله منبع اصلی تجزیه و تحلیل و بررسی نقاط ضعف و قوت هر شرکت مورد استفاده قرار گیرد.

صنعت بانکداری جزء صنایع خاص به حساب می‌آید. از این رو ماهیت اقلام صورت‌های مالی بانک‌ها با صنایع دیگر بسیار متفاوت است و این ویژگی، تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی بانک‌ها را با پیچیدگی‌های خاصی روبه‌رو کرده است.

با توجه به کمبود منابع فارسی در حوزه مباحث مالی صنعت بانکداری، به خصوص تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی بانک‌ها نیاز به منبعی در این خصوص احساس می‌شود.

این احساس نیاز باعث شد تا با استفاده از معتبرترین و مطرح‌ترین کتاب‌های بین‌المللی در زمینه مدیریت بانکداری و به ویژه مسائل مربوط به تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی بانک‌ها برای نخستین بار در صنعت بانکداری کشور نسبت به تألیف کتاب حاضر اقدام نمایم.

در فصل اول و دوم این کتاب به مسائل نظری گزارشگری مالی و موضوع‌های مرتبط پرداخته شده است. در فصل سوم نیز مسائل مربوط به گزارشگری مالی در بانک‌های تجاری و ساختار صورت‌های مالی بانک‌های تجاری بررسی شده است. در فصل چهارم ضمن آرایه و تطبیق صورت‌های مالی در بانکداری اسلامی با صورت‌های مالی در بانکداری متعارف، به بررسی روش‌های مختلف تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی بانک‌های تجاری پرداخته شده

است. فصل پنجم نیز به تجزیه و تحلیل و ارزیابی بانک‌ها از دیدگاه مقام‌های نظارتی با استفاده از روش CAMELS اختصاص یافته است.

شایان ذکر است، با توجه به عدم دسترسی به منابع معتبری در زمینه تجزیه و تحلیل صورت‌های مالی در بانکداری اسلامی و استفاده از منابع مورد استفاده در بانکداری متعارف در ترجمه و تالیف این کتاب، و نیز به سبب تفاوت‌های ماهوی در عملکرد و گزارشگری مرسوم در بانکداری اسلامی با بانکداری متعارف، سعی شده است اصالت مفهومی مباحث مطرح‌شده ضمن انطباق با بانکداری اسلامی تا حد امکان رعایت شود.

کتاب حاضر می‌تواند نیازهای مدیران و کارشناسان نظام بانکی کشور، تحلیلگران بازار سرمایه، دانش‌جویان رشته بانکداری و سایر علاقه‌مندان به مباحث بانکداری را تا حدودی مرتفع کند.

در خاتمه لازم می‌دانم از محبت‌های اعضای محترم گروه درسی مالی بانک صادرات به ویژه اساتید گرانقدر جناب آقای اسدالله معاون محترم مالی و پشتیبانی بانک صادرات ایران و جناب آقای اصغر طاهرپور اصل ریاست محترم اداره کل آموزش بانک صادرات ایران که ضمن تقبل زحمت ویراستاری تخصصی کتاب، مودهای بسیار موثری در هرچه بهتر شدن مطالب مبذول داشتند، تقدیر و تشکر کنم.

از زحمات دایره انتشارات و کتابخانه اداره کل آموزش بانک صادرات به ویژه سرکار خانم کاشفیان و نیز همکار گرامی جناب آقای دکتر مسعود دبیری و سایر عزیزانی که در این راه همراه و مشوق اینجانب بودند، نیز قدر دانی می‌کنم.

یقیناً کتاب حاضر مانند هر اثر مکتوب دیگری خالی از اشکال نخواهد بود. لذا از صاحب‌نظران و متخصصان بانکی تقاضا دارم نظرات و دیدگاه‌های ارشادی خود را از مسیر راه‌های ارتباطات الکترونیکی زیر در اختیار اینجانب قرار دهند.

E.mail: abbasjafari.bsi@gmail.com

Telegram ID: @Jafari_abbas

عباس جعفری

دی ماه ۱۳۹۴